

Historien om Kain och Abel – del ett

Jag har tidigare presenterat Edenberättelsen. Nu fortsätter jag vandringen genom urhistorien genom att gå igenom det som följer: historien om Kain och Abel. Den som blir intresserad av att veta mer kan vända sig till www.urhistorien.com där allt material jag bygger artiklarna på finns publicerat. Materialet kan även beställas i bokform av SLEF-Media. På hemsidan finns även en länk till min YouTube kanal som jag håller på och utvecklar.

Jag presenterar berättelsen men fokuserar på detaljer som orsakat huvudbry och olika tolkningar, exempelvis följande frågor:

- Varför accepterar inte Gud Kains offer
- Vad sa Kain åt Abel innan mordet?
- Blev Kain förbannad?
- Vad innebar Kains straff?
- Vilket tecken gavs åt Kain som beskydd?
- Vem byggde den första staden, Kain eller Chanoch?

Allmän överblick

Historien om Kain och Abel utgör inte början av en helt ny enhet utan är en direkt fortsättning av Edenberättelsen. Den utgör tillsammans med Edenberättelsen den helhet som kallas himmelens och jordens fortsatta historia. Historien om Kain och Abel, 1 Mos 4, består av Kain-Abelberättelsen, Kains släkttavla samt en avslutning.

Att Edenberättelsen och Kain-Abelberättelsen hör ihop tydliggörs av många gemensamma ord, uttryck och teman som förekommer i bägge berättelser. T.ex. Guds varning, ett fall och en ”rättegång” där Gud konverserar direkt med människan med påföljande konsekvenser. Bägge berättelser avslutas också med en fördrivning öster om Eden.

Berättelsen inleds

Historien om Kain och Abel har en kort inledning som lyder såhär:¹

Men mannen hade haft umgänge med Eva, sin kvinna.

Och hon blev havande och födde Kain

Och hon sa: ”Jag har format en man med HERRENS hjälp”

Och hon fortsatte genom att föda hans bror, Abel

Och Abel blev en vårdare av hjorden medan Kain blev en brukare av marken

Berättelsen inleds med raketfart. Med hjälp av 28 ord i den hebreiska texten går författaren från endast Adam och Eva till en situation då de har två fullvuxna söner med varsin

¹ Jag använder min egen översättning som är ordagrann och även strävar efter att följa hebreiskans ordföljd.

yrkesinriktning. Notera att alla ord i den första meningen förekom även i Edenberättelsen. Det här är en teknik författaren använder för att sammanlänka enheter.

I den första och den sista meningen används inte berättarformen.² Istället används perfekt. Perfekt används ofta för att ge bakgrundsinformation. Att Adam hade haft umgänge med Eva kan alltså vara något som hände redan i Edens trädgård. I 1917 års översättning står det ”Adam kände Eva”. Det är nämligen samma ord som används här för att uttrycka intimt umgänge som även betyder ”kunskap” och ”veta”, ett ord som ofta förekom i Edenberättelsen. I den här betydelsen är ordet ovanligt och förekommer endast sex gånger utanför Edenberättelsen i såväl positiva som mycket negativa sammanhang, t.ex. i Sodom.

Kains namn ska antagligen härledas från Evas utrop. Ordet för ”format” är nämligen ”kaniti”. Abels namn kan härledas från akkadiskans ord för son, Ablu.

Offret

Efter den korta inledningen presenteras scen ett: offret:

Och detta hände efter en tid:

Kain bar fram av markens frukt ett offer åt HERREN och Abel bar också han fram av sina förstfödda i sin hjord och av deras fett.

Och HERREN såg med välbehag till Abel och till hans offer, men till Kain och till hans offer såg han inte med välbehag

Och en våldsam vrede upptändes hos Kain och föll hans ansikte

Varför accepterar Gud inte Kains offer? Var det fel på själva offret? Det är sant att försoningsoffer skulle vara blodoffer. Det är också sant att det feta och förstfödda ansågs som det bästa. Det är alltså klart att Abel bar fram det bästa han hade. Men tacksägelseoffer kunde även vara grödor och det behöver inte vara något fel med offret.

Berättelserna i första Mosebok är skickligt berättade och ett typiskt drag är att författaren inte förklarar allt. Istället låter han åhöraren förstå poängen genom det som händer i berättelsen. En ledtråd till en rätt förståelse kan fås genom ordningen: HERREN såg till Kain och hans offer. Det var Kain som var problemet, inte offret. Att det verkligen var så förtydligas av Kains reaktion. Var problemet att Kain inte hade förstått hurudant offer Gud förväntade sig hade det misstaget varit lätt att reparera. Men det var Kains hjärta som var problemet, inte det som lades på altaret.

Guds varning

Liksom i Edenberättelsen varnar Gud och ger föreskrifter.

Och HERREN sade till Kain:

Varför är din vrede upptänd, ja varför har ditt ansikte fallit?

² Berättarformen kallas imperfekt konsekutiv eller wajjiqtol.

Är det inte så att om du gör rätt är det upplyft, men om du inte gör rätt, vid din ingång har synden slagit sig ner. Ja till dig står dess åtrå, men du ska regera över den.

HERREN varnar Kain. Hans ansikte och därmed hans blick har fallit. Blicken vänds bort från Gud om man lever i medveten otro. Vreden hade fyllt Kains hjärta och han ville inte låta sig hjälpas eller vägledas. Synden låg där och bidade sin tid. Gud uppmuntrar Kain till att inte låta den bestämma utan Kain ska regera över synden. Tyvärr klingar den uppmaningen för döva öron.

Mordet och den borttappade meningen

Den korta scenen med mordet innebär samtidigt ett klimax i berättelsen. Men innan mordet finns en mening som förbryllat många. Om man jämför översättningen i Bibel 2000 och i Folkbibeln förstår man vad det handlar om:

Kain sade till sin bror Abel: "Kom med ut på fälten." Där överföll han sin bror Abel och dödade honom. (Bibel 2000)

Kain talade med sin bror Abel, och medan de var ute på marken överföll Kain sin bror och dödade honom. (SFB)

I Bibel 2000 står det vad Kain sade åt Abel, inte så i SFB. I den hebreiska texten står det inte heller vad Kain sade. Översättarna av Bibel 2000 menar att någon som kopierade texten helt enkelt i misstag hoppade över den intressanta kommunikationen. Detta är ingen ny idé. Samma tillägg finns redan i Septuaginta från ca 200 f.Kr. Det vore dock mycket märkligt om en sådan intressant detalj kunde "glömmas bort". Tillägget stör också den litterära strukturen.

Kan det då inte "sade" bara betyda "tala med" som SFB använder? Det är inte helt omöjligt, men mycket oväntat. Ordet som används i hebreiskan, *wajomer*, följs i regel av vad som sades.

Det finns fler lösningar. T.ex. att ordet även kan ha betydelsen "bli arg/irriterad/vred". En intressant passage där den här betydelsen kan förklara ett extra "sade" finns i 1 Mos 22:7. Där är Abraham och Isak på väg mot Moria berg. Isak går svettandes i dagens hetta, tyngd av bördan av veden. Abraham bär på elden och kniven, men – var är offret? I versen finns ett "sade" för mycket.

Och Isak sade till Abraham sin far och sade: "Min fader!" Han svarade: "Vad vill du, min son?" Han sade: "Se, här är elden och veden, men var är fåret till brännoffret?"

Det finns alltså ett "sade" för mycket inledningsvis. Det alla svenska översättningar gjort är att man skriver en text som blir vettig på svenska även om den inte exakt återger vad som finns i den hebreiska texten.

Inser man möjligheten att *wajomer*, som i vanliga fall ska översättas "sade" även kan ha betydelsen av att bli upprörd, irriterad eller vred, alltså en negativ känslomässig reaktion, blir den hebreiska texten meningsfull även i en ordagrann översättning.

*Och Isak blev upprörd/irriterad på Abraham, sin far och sade: "Min fader!"
Han svarade: "Vad vill du, min son?" Han sade: "Se, här är elden och
veden, men var är fåret till brännoffret?"*

Med denna tolkning tillförs ännu en dimension till den dramatiska berättelsen. Samtidigt finns det inget överflödigt "sade" längre.

Om man återgår till "mysteriet" med den borttappade meningen öppnas nu en bättre möjlighet att förstå texten.

Istället för att förstå texten som att Kain sade något till Abel så kan man förstå den som att Kain blev vred på Abel. Ser man ytterligare på strukturen i texten bör man notera att "Och det skedde", på hebreiska *wajehi*, är ett speciellt verb som i regel används i slutet eller i början av ett nytt avsnitt. Det finns alltså goda skäl att hänföra Kains vrede som avslutning av HERRENS tilltal. Då kommer strukturen av avsnittet att bli en annan och alla pusselbitar faller på plats. Det är ofta ett tecken på att man förstått något på rätt sätt.

Först beskrivs alltså bakgrunden till Kains vrede i scen ett. I scen två talar Gud till Kain och varnar honom, men Kain lyssnar inte utan låter synden slå sig ner och regera så att vreden får utvecklas i hans hjärta. Detta innebär att "Men Kain blev vred på Abel, sin bror" ska förstås som avslutningen på scen två, inte inledningen till scen tre. Scen tre inleds med en platsangivelse med hjälp av det speciella *wajehi*. Sedan kommer ett kort, men intensivt, klimax när Kain reser sig upp mot Abel och dödar honom. Detta uttrycks endast med ett ord i hebreiskan. Man kan notera att vid det första *wajehi* ges en tidsangivelse och vid det andra ges en platsangivelse.

Texten är således skickligt komponerad och inga "förbättringar" behövs. Jag tydliggör avslutningsvis de tre scenerna som nu fungerar perfekt:

Scen 1:

Och detta hände efter en tid:

*Kain bar fram av markens frukt ett offer åt HERREN och Abel bar också
han fram av sina förstfödda i sin hjord och av deras fett.*

*Och HERREN såg med välbehag till Abel och till hans offer, men till Kain
och till hans offer såg han inte med välbehag*

Och en våldsamt vrede upptändes hos Kain och hans blick föll

Scen 2:

Och HERREN sade till Kain:

"Varför är din vrede upptänd, ja varför har ditt ansikte fallit?"

Är det inte så att om du gör rätt är det upplyft, men om du inte gör rätt, vid din ingång har synden slagit sig ner. Ja till dig står dess åtrå, men du ska regera över den.”

Men Kain blev vred på Abel, sin bror

Scen 3:

Och det skedde medan de var ute på fältet

Och Kain reste sig upp mot Abel, sin bror

Och han dödade honom

Med detta så avslutar jag denna första del av serien om Kain och Abel. I nästa del ska jag försöka besvara flera frågor som jag inte hann med i den här artikeln. T.ex. huruvida Kain blev förbannad och vilket tecken som gavs honom som beskydd.